

Elektrina a státní elektrická (dříve energetická) politika ČR aneb lekce černého humoru

Ceny energie stoupají, což má zásadní dopad na ziskovost firem a na snižování hrubého domácího produktu. Cesta ke zlepšení by měla být formou snižování spotřeby energie, ale to není „na pořadu dne“.

Abstract:

The low added value production of the Czech economy has been very sensitive to current increasing energy prices. These high prices have been resulting to lower profitability of companies, enormous energy cost of households and decreasing GDP. A solution could be in energy saving but it is in contrary with many lobbying groups.

Vladimír Štěpán, ENAS

(ing. Vladimír Štěpán, analytik v oblasti energetiky, odborník v oblasti energetiky, plynárenství, teplárenství, společnost ENAS)

Ceny elektřiny aneb je zle a bude hůř

Ceny elektřiny proti roku 2018 utěšeně rostou, za leden 2019 o 5 %, za únor je to 8 %, a lze předpokládat, že v polovině roku 2019 to bude více než 30 %. A růst cen může dále pokračovat, za rok 2019 celkem mohou průmysl a obyvatelstvo zaplatit o 30 až 40 mld. Kč více než v roce 2018. To je výrazně více, než stát přidal na důchody, nespokojenost se začíná projevovat už nyní, co bude za půl roku se uvidí. Připomeňme, že prvním cílem Prohlášení vlády je (nebo bylo?) zajistit konkurenceschopné a sociálně přijatelné ceny elektřiny a tepla.

Z elektřiny se stává luxusní zboží. Nenarůstají jenom nákupní ceny elektřiny na burzách a regulovaná složka ceny, ale dramaticky rostou i ceny všech služeb spojených s elektřinou.

Kdo staví rodinný dům, musí být více než překvapen, spíše zděšen. Je otázkou, jestli tento vývoj cen je opravdu objektivní (tomu věří málokdo) a je také otázkou, zda vláda skutečně plní svůj program udržet konkurenceschopné ceny elektřiny pro průmysl a přijatelné ceny pro obyvatelstvo.

V situaci, kdy zisky firem už nyní klesají o desítky procent, a program energetická chudoba obyvatelstva raketově startuje. Může zasáhnout miliony lidí. V tisku se objevují až úsměvné reakce, jak vysvětlovat jednu negativní zprávu za druhou, je ale jasné, že máme v ČR, jak dříve říkali Slováci, „specifiká“. Prostě smůlu, za kterou nemůžeme. A snahy něco změnit vždy narazí na oblíbené heslo „to nejde“, v překladu to znamená, že se to nelíbí nějaké lobby.

Ceny elektřiny porostou o desítky procent, daleko nejvíce ze všech druhů energie (u ropy a plynu do deseti procent), a tento trend může pokračovat. Je také jasné, že elektrina není žádná ekologická zbraň, vyšší využívání elektřiny jen dále zvýší emise škodlivých látek. Nejen díky tomu, že její výroba je v ČR stále ještě založena hlavně na uhlí, ale také proto, že narůstá podíl výroby elektřiny z obnovitelných zdrojů energie (OZE).

Svatá prostoto by se chtělo říci, co s Vámi ta média udělala, studenti žádají vyšší podíl OZE, ale vůbec si nezjistili, že nejhorší stav ovzduší mají právě státy s nejvyšším podílem OZE na výrobě elektřiny, jako jsou SRN, Rakousko nebo i ČR. Všechno je jinak, jak říká klasik, státy, jako USA a Velká Británie, a světe div se, nyní i Čína, vyčistily ovzduší díky zemnímu plynu. Má to ale jednu výhodu, Šanghaj bude pak moci dodat do ČR velmi levně plynové masky, už je třeba nebude potřebovat.

Strategické cíle rozhodujících hráčů jsou následující:

První lobby - elektřina vždy a všude, a tak to bude

Řeklo by se, že Státní energetická koncepce (SEK) ČR ve státě, kde dramaticky klesá ekonomický růst a zisky firem a který patří mezi pět států s nejhorším stavem ovzduší nejen v EU, ale i na světě, na tuto situaci bude reagovat tak, že se bude stimulovat snižování spotřeby elektřiny, ale opak je pravdou. Vše, co je spojené s elektřinou, je dotované a spotřeba elektřiny má výrazně růst.

Připomeňme 1 bil. Kč dotací do OZE, dotace do chytrých sítí, elektromobilů, tepelných čerpadel, nových jaderných bloků, ukládání elektřiny, zvláštní tarif pro přímotopy. Přitom díky sofistikované propagandě plné revolucí a smělých vizí se výše dotací každoročně zvyšuje, a to výrazně, nesmíme totiž zmeškat pokrok, jinak s námi bude zle a ještě hůře.

Tlaky na zvyšování spotřeby elektřiny tak narůstají, čím vyšší ale bude spotřeba elektřiny, tím vyšší budou dotace do elektřiny. Lidově se tomu říká kopat si vlastní hrob, odborně SEK založený na elektřině a OZE.

Nejenom v Kocourkově se dějí věci, v ČR zase hájí zájmy státu paradoxně minoritní akcionáři, nikoliv MPO. Ing. Michal Šnobl jako zástupce minoritních akcionářů chce efektivně hospodařící ČEZ, který když díky nárůstu cen elektřiny zvýší zisk a bude rozumně investovat, tak tím vytvoří i vysokou dividendu. A stát jako majoritní akcionář ČEZ z ní bude mít největší příjem, který mu umožní řešit i problémy důchodové reformy atd., ale nikdo ho neposlouchá.

Upozorňuje, že v současnosti nikdo neví, za kolik lze postavit jadernou elektrárnu (JE) a dokdy. Ve Velké Británii musel dodavatel zaplatit desítky miliard, když nedodržel termín dokončení. Nemyslím si ale, že takovou smlouvu uzavře ČEZ, bude spíše sčítat škody. Jak se již uvádí, výstavba JE bude černá díra, ale to nám nebrání, abychom odsouhlasili co nejdříve rekonstrukci JE. Je to tak pěkné hřiště pro hraní. A hotovo, konec diskusí.

Druhá lobby – heslo „vždycky OZE“, ať to stojí, co chce

Řeklo by se, že vyššího podílu OZE na spotřebě energie, jak si přeje EU, lze dosáhnout nejlevněji snížením spotřeby energie, tím by se zvýšila i bezpečnost, ale to nejde, tedy v ČR. Na snižování spotřeby energie nejsou peníze, a navíc je to jen orientační cíl EU, i toho se povedlo dosáhnout. A my musíme plnit závazné cíle, zvýšit emise, pardon, výrobu elektřiny z OZE.

Třetí lobby – my teplárny to vidíme jinak, dejte nám dotace a výjimky a my vám dokážeme, že jsme nejlevnější

A další lobbistická skupina zase hájí zájmy vysoce účinných zdrojů, jedná se zejména o teplárenství, ale i zastaralé elektrárny. Desítky let jsme poslouchali přednášky o vysoce účinných teplárenských zdrojích, doslova chloubě energetiky, kterou má ČR rozvinutou jako málokterý stát. Jenže, když se zvýšila v roce 2018 cena emisních povolenek, a vstupuje v platnost směrnice EU o emisních limitech škodlivých látek, tak se ukázalo, jak to je opravdu.

Máme 50 let staré nízkoúčinné zdroje hlavně na uhlí (v SR aspoň nyní přecházejí velké teplárny na zemní plyn, v ČR se jeho spotřeba nezvyšuje), které často nemá smysl rekonstruovat. Emisní povolenky mají za cíl snížit emise skleníkových plynů a tím i omezit klimatické změny a emisní limity zase mají snížit emise rakovinotvorného jemného prachu a dalších škodlivin. A tak jsme se těšili, že vyčistíme ovzduší, ale ono to nejde.

Politici nás před pozitivními dopady dokonale ochránili, nejvyšší výskyt rakoviny v EU si dále zachováme a také se zhorší zdravotní péče. Stát totiž v zájmu obyvatel sníží DPH pro teplárny a vypsal se i dotace přes 1 mld. Kč pro tzv. vysoce účinné zdroje. Jenže ty vysoce účinné zdroje mají také účinnost kolem 30-40 %, resp. v rozvodech tepla vznikají ztráty v desítkách procent. Kdyby zastaralé teplárny a elektrárny zainvestovaly, tak by nyní neměly problémy ani s emisními limity ani s cenou povolenek. Věděly už cca 10 let, kam směřuje ekologická politika EU, takže nyní musí být státem odměněny.

A protože ČR už desítky let nedělá nic pro to, aby majitelé zastaralých zdrojů museli investovat, tak jako vždy musí stát rychle zamést problém pod stůl, vždyť ty směrnice vymyslela zlá EU. Tak to si tedy nenecháme líbit. Stát sníží DPH a dividendy pro vlastníky budou zachráněny. A stát také musí zavést systém výjimek pro zdroje, které neplní limity, to už umí, dělá to řadu let, je to v zájmu bezpečnosti dodávek energie.

Pravidla regulace elektřiny a plynu stanovuje EU, u vody a tepla je to jen a jen pravomoc jednotlivých států. Výsledek, nejhorší úroveň regulace, resp. žádná, je patrná v teplárenství a vodárenství. Snížení DPH u vody a tepla proto povede asi jenom k udržení a možná i zvýšení zisků monopolních tepláren, ne k investicím. Je zajímavé, že vodárny zvyšují v roce 2019 ceny vody, protože se zvyšují ceny elektřiny. Proč ale vodárny zvyšovaly ceny vody i v letech, kdy ceny elektřiny dramaticky klesaly? A proč si toho nikdo nevšiml a nereagoval? To ale nejde.

Čtvrtá lobby - a co takhle optimální varianta pro stát, to nejde, nebo také to nikoho nezajímá?

Škody na životním prostředí (ŽP) mají dělat v ČR až 300 mld. Kč za rok, i když se vyplácí stovky mld. Kč na dotace všeho druhu na OZE, stimulaci využívání elektřiny, snižuje se DPH u tepláren a vodáren? Jak je to možné a proč se z toho nikdo nepoučil? A proč nikdo nezjišťuje, o kolik se sníží emise a jaká řešení by ke snížení emisí opravdu vedla? Základním cílem ČR totiž je řešit důsledky, ne příčiny. Smysluplně se snad jeví projekt MŽP, kdy výše dotací závisí na snížení emisí, ale tady logicky chybí prostředky.

Paradoxně tak vedle sebe v energetice existují dvě koncepce, jedna oficiální se prosazuje na základě dotací, to je podpora OZE a jádra. A v praxi se prosazuje i ta druhá, založená na emisních limitech a povolenkách, dle které se budou rekonstruovat zastaralé zdroje. Která je lepší? No přece ta první, čteme a slyšíme to každý den v médiích.

Když tedy ke zlepšení ŽP, ekonomiky a životní úrovně nepomohou dotované OZE a teplárenství, ani dotace do elektřiny, a na úspory energie nemáme prostředky (máme sice nejvyšší podíl spotřeby energie na HDP, ale této výhody se nevzdáme, musíme totiž budovat nové zdroje, ne šetřit energií), tak bychom mohli využít zkušeností ze SRN, kde mění energetickou politiku, protože program Energiewende nepřinesl zlepšení ŽP, naopak. A ještě ke všemu se objevila informace, že v SRN už se nepostaví žádná větrná elektrárna bez soudních sporů.

SRN přechází na kombinaci již vybudovaných OZE a zemního plynu a objevují se hlasy, že bez tlaku na úspory energie to nepůjde, pokud nemá být SRN penalizována na špatný stav ovzduší (i ČR hrozí podobná penalizace), v ČR to ale určitě nepůjde. Zemní plyn je totiž ruský a zdroje plynu jsou omezené. Zdroje jsou tak omezené, že do Evropy se staví další plynovody a přijímací terminály na zkapalněný plyn, dokonce i z USA.

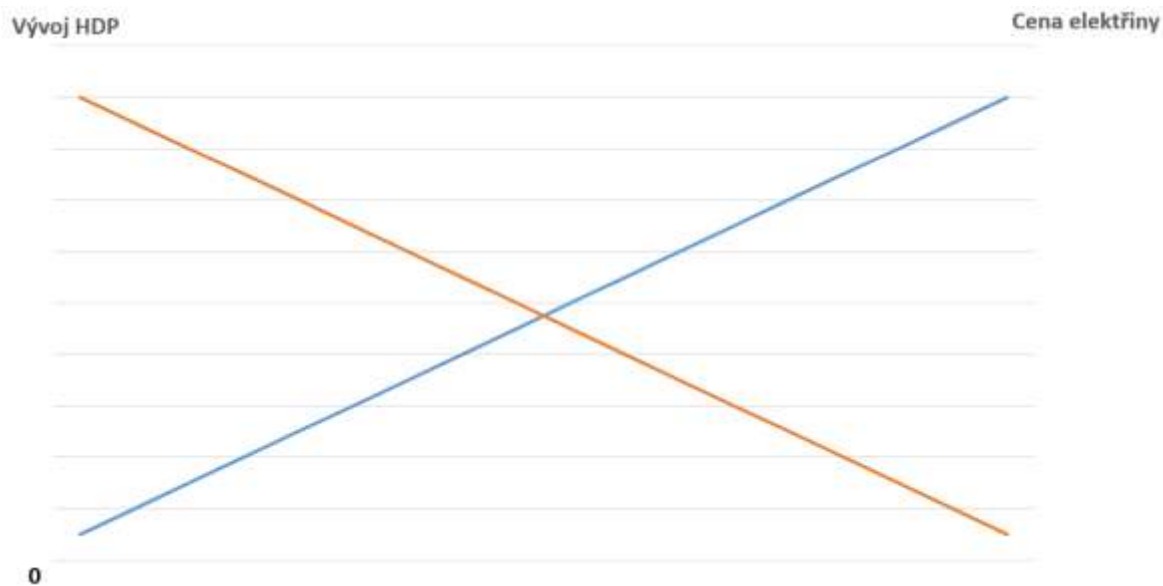
Zemní plyn tedy už nebude jen ruský a uživatelé zemního plynu neplatí žádné povolenky a plní i přísné limity škodlivých látek. Tak co nyní, jak mu zabránit, aby vyčistil ovzduší? A tu se všichni lobbisté se ihned spojili do jednoho šiku a vymysleli, že SRN už není náš vzor, pozor na závislost na SRN. A máme to, jedeme dál.

Lobbisté prostě v ČR slaví jeden úspěch za druhým, státní energetická politika už je jenom státní lobbistická politika, zdravý rozum už zase překáží a hlavně, na dotace si musí sáhnout všechny lobby a že jich je.

Dopady špatného řízení energetiky do ekonomiky a životní úrovně

Je celkem jasné, že v energetice prudce narůstají konflikty a že stát i tvůrci SEK si vůbec neví rady, jak mají rozhodnout. Bezradnost, lobbismus a problémy v ekonomice i ekologii narůstají (emise rakovinotvorného prachu spíše narůstají).

A jaké jsou dopady elektro-lobbistické politiky do ekonomiky ČR? Závislost vývoje HDP na cenách elektřiny ukazuje obr. 1.

Obrázek č.1: Vývoj HDP a ceny elektřiny

Kdo by tomuto grafu nevěřil (graf je zjednodušený na problém elektřiny, protože ceny elektřiny rostou nejvíce, HDP závisí na růstů všech druhů energie), tomu lze doporučit věnovat pozornost následujícím faktům:

Schodek státního rozpočtu ČR byl nejvyšší v roce 2009, cca 200 mld. Kč, tj. v době kdy byla cena ropy vysoko nad 100 USD/barel. V 2016, kdy byly nejnižší ceny energie všech forem (ceny ropy klesly pod 30 USD/barel), byl přebytek přes 60 mld. Kč. Nebo jinak, v období rekordních cen ropy klesl HDP ČR pod 5 %, nejvíce v EU, v letech 2015-2016, kdy ceny energie klesly na polovinu, rostl tempem 6 %, nejvíce v EU. To ale byla zásluha politiků, v období poklesu HDP se jedná o objektivní vlivy. A pozor, nejsme v recesi, jsme na dlouhodobém průměru, rosteme stabilně, jenom tak trochu zpomalujeme.

Na začátku roku 2018 jsem opakovaně publikoval, že díky nárůstu cen energie bude ekonomika postupně klesat, zejména zisk firem, takže výdaje státu by neměly růst. Jako vždy marně. Plánovaný schodek pro rok 2019 je jenom sen, bude výrazně horší. Bude to jako loňský rok, vláda bude opakovat, že růst HDP bude nad 3 %, skutečný růst může být pod 2 %. A pak jen tak mimochodem bude publikováno, že se situace globálně zhoršila atd. Už je patrná nervozita a hledání viníků a nástrojů, jako vždy pouze ve finanční oblasti. Hlavní příčiny jsou ale jinde:

- nárůst cen jednotlivých forem energie – ceny ropy nad 65 USD/barel jsou pro českou ekonomiku kritické, úspory energie jsou v ČR nevídané,
- špatná kvalita řízení energetiky, neochota a neschopnost regulovat monopoly a oligopoly – výsledkem bude stále vyšší zisk monopolů a oligopolů, pokles zisků firem a zhoršování životní úrovně domácností,
- nekvalitní výprodej státního majetku (privatizace) s důsledkem postupné oligarchizace státu,
- ekonomický model, pokud se tak dá nazývat, založený na konjunkturálních oborech a výrobcích s nízkou přidanou hodnotou,
- a odmítání politiků situaci řešit, protože to nejde.

ČR postupně padá ke dnu

U modelů ekonomiky s nízkou přidanou hodnotou (v tomto ohledu je ČR také na prvním místě v EU a od roku 1989 se situace nijak nezlepšila) jsou rozhodujícími položkami nákladů logicky cena energie a cena práce (když něco dovezu, smontuji a zase odvezu, tak je to logické). A ty v ČR stoupají nejrychleji v EU. Nedivme se pak, že klesá i průmyslová výroba, HDP poroste polovičním tempem než u ostatních států Víšegradu. Makroekonomové tak nějak nemohou přijít na to, proč právě ČR roste nejpomaleji, asi to bude řada faktorů. A diskuse ve veřejnoprávní televizi toho asi také mnoho neodhalí, na to je výběr diskutujících příliš propracovaný.

Média a politici už preferují srovnávání ČR s Rumunskem a nedostatkem banánů v socialismu, zatímco Polsko se začíná srovnávat s Bavorskem.

V Maďarsku, které na tom bylo po překotné privatizaci ještě hůře, poslali některé monopolní podniky zpět mimo Maďarsko a HDP se zvýšil na dvojnásobek, v Polsku koupil stát minoritní podíly v bankách, aby zamezil nekontrolovanému odvodu prostředků z tzv. zdravých bank. A podporuje domácí podnikání, malé a střední podniky. A v ČR jsme si popovídali i o sektorových daních a zdění církevního majetku, ale to také nejde. Jinde sice ano, ale máme ty specifika.

V energetice by hlavním nástrojem mohlo být snížení spotřeby energie, hlavně elektřiny, odbourání dotací a ukazatel zvýšení efektivity spotřeby stanovit jako závazný, tím by se mohl splnit i cíl v podílu OZE na konečné spotřebě energie. A když jakékoliv zdroje, i ty uhelné, splní nové přísné emisní limity, zachovat je v provozu. Nové emisní limity jsou nástrojem pro splnění všech tří cílů EU do 2030, nikoliv zvýšení výroby elektřiny z OZE.

Je jasné, že v ČR by se dalo ušetřit min. 300 mld. Kč za rok, to ale nikdo nechce, a také ono „to nejde, ale popovídáme si o tom, a uděláme i komisi“.

Na závěr omluva, nežijeme už v Kocourkově, už jsme nastoupili na Titanic. Je totiž už minutu po dvanácté, Kocourkov už skončil. Přichází účtování, tak veselou plavbu.

Obrázek č. 2: Titanic

Zdroj: <http://fortune.com/2016/02/12/new-titanic-cruise-liner/>

O autorovi

s kontaktem viz č. 3/2018